

ΠΙΣΜΟ ЧЕТВРТО /АВИ ЛУКИЈАНУ/*

Ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν δ'

Εὐαγγερίου Ποντικῶ

Евагрије Понтијски

1. Τά γράμματα ἑώρακα τῆς ὀσιότητός σου ἐν οἷς σφόδρα τὴν σοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἀπέδειξας καὶ ἐκέλευσας ἡμᾶς τι τῶν πόνων ἡμῶν σοι πέμψαι, ὅτι κατὰ τὴν ἐμὴν προαίρεσιν πέμψαι οὐκ ἐβουλόμην διὰ τὴν μου πρὸς τὴν σωφροσύνην σου αἰδῶ· νῦν δὲ κελευσθεὶς εὐκόπως ὑπήκουσα καὶ ἔπεμψά σοι τὸν λόγον τῶν ἀντιρρήτικῶν ἵνα ἀναγνῶσις καὶ κατορθῶσις τὸ

1. Видео сам писмо твоје свестости у којем си показао изобилну љубав према нама и заповедио нам да ти пошаљемо понешто од наших трудова. /Раније/ нисам желео послати ништа од мојих списа, због стида пред лицем твоје трезвености. Но, сада, пошто ми је заповеђено, ја сам се одмах повиновао и послао ти *Књију ἱροῦσιβ одговора*, како би је могао читати, исправити и допунити шта год недостаје, у случају да смо неку од нечистих

* Извор: Βιβλιοθήκη Ελλήνων Πατέρων καὶ Εκκλησιαστικῶν Συγγραφέων (ΒΕ-ΠΕΣ), Τόμος 79, Εὐάγγελος Ποντικός, *Επιστολαί*, стране 194–196. Напомена: Евагријево четврто писмо представља пратећи текст уз обимнији спис назван *Ἀντιρρητικός*. За ову прилику – чекајући боље решење других – преводим га као *Књија ἱροῦσιβ одговора*. Укратко, ради се о монашкој пракси *ἀντίρρησις-а*, наиме *ἱροῦσιβ речења*, *суῖροῦσιβ-вљања речима*, те *οἰονирајуће одговарања* демонима, и то навођењем одговарајућих цитата из Светог Писма. За сваку од класичних осам помисли/страсти, као и животних околности пустињачког живота у којима се збивају демонски напади, Евагрије даје одговарајуће цитате из Старог и Новог Завета, којима је требало да се монаси – верујући у снагу/силу светописамске речи – усмено и мислено супротстављају. Тако је *Књија ἱροῦσιβ одговора* служила као својеврсни монашки приручник за борбу с демонима. Речи у заградама су додатак преводиоца.

ἀν ἐλαττούμενον τι ἐκπληρῶν εἰ τινὰς τῶν μιᾶρῶν λογισμῶν οὐκ ἀκριβῶς ἐξεθέμεν καὶ τὴν κατ' αὐτῶν ἀντίρρησην οὐ καλῶς παρετάξαμεν. Ὁμολογῶ δὲ τῇ σῆ τιμότητι, ὅτι πολλάκις ὑπ' αὐτῶν πολὺ κεκώλυσμαι καὶ μετὰ τὸ οἶχεσθαί σε ἀπ' ἐμοῦ πάθη ἀρρήτα ὑπ' αὐτῶν ἔπαθον. Νῦν δὲ δοᾶάζω τὸν Κύριον ἡμῶν δι' ἃ ἤκουσα περὶ σοῦ καὶ ἔμαθον καθὼς προσηξάμην.

2. Ἴσθι μοὶ τοίνυν κήρυξ ἐγκρατείας καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ καθαιρέτης λογισμῶν καὶ παντὸς ὑψώματος ἐπαιρομένου κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ, ἵνα γένηται παρρησία καιρῶ προσευχῆς τῶ νοῦ τῶν τούτων περισσοτέρων καὶ μὴ γένηται μετακλινόμενος ἢ καμπτόμενος ἢ ὑπ' ὀργῆς πατασσομένος ἢ ὑπ' ἐπιτιμίας περισπώμενος. Συμβαίνει δὲ ταῦτα τοῖς τε θυμωδέσι καὶ γαστριμάργοις, οἳ ἡμέραι οὐκ ἀρκοῦνται καὶ ἀπὸ κακῶν φαντασιῶν νυκτὸς οὐ διασώζονται.

3. Καὶ σύ γε διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν οἶσθα ὅτι ἡ τῶν θείων Γραφῶν ἀνάγνωσις εἰς τὴν καθαρότητα πάνυ συμφέρει, ὅτι τὸν νοῦν τῶν τούτου τοῦ κόσμου τοῦ ὄρατοῦ μερσιμῶν ἀφίστησι ἐξ ὧν διαστροφὰὶ ἀκαθάρτων λογισμῶν ὑπογίνονται διὰ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸν νοῦν

помисли представили непрецизно или нисмо пронашли прави одговор који им се супротставља. Исповедам твојој преподобности како се једно време уопште нисам бавио /размишљањем о/ демонским помислима како доликује, јер сам често био узнемираван њима, а након твог одласка из моје /келије/ претрпео сам неописива страдања од њих. Ипак, сада благодарим нашем Господу због ствари које сам чуо и сазнао о теби, баш као што се и молих.

2. Буди, дакле, мој проповедник уздржања и смиреноумља, *исцѣредљивач њомисли и сваке охолости која се њодиге њрошив њознања Христа* (2. Кор. 10, 4–5), да би ум у тренутку молитве имао смелости /према Богу/ – наине смелости која припада онима који превазилазе ове /помисли/ – и како не би отежао или био свучен /са висине/, будући или оборен гневом или помућен жељом. Такве ствари се дешавају гневљивим и прождрљивим, /људима/ који се не подвизавају у уздржању током дана и тако не могу избећи зла маштања током ноћи.

3. И сам знаш – кроз нашег Господа – да је читање божанских Писама врло корисно за очишћење, будући да уклања ум од брига овог видљивог света, из којих произлази изопаченост нечистих помисли и које својим страстима везују ум и причвршћују га за телесне ствари. За-

πρὸς τὰ σωματικὰ πράγματα δεόντων τε καὶ πηδώντων. Μὴ τοίνυν κατόκνει διαλέγεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς ἀναγινώσκειν τε τὰς θείας γραφὰς ἐν χρόνῳ τακτῶ, καὶ μὴ ἀγαπᾶν τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν κόσμῳ, καὶ τηρεῖν λογισμούς, ὅπερ ἐστὶ φάρμακον λυκόλεθρον ὑπὸ δαιμόνων μισούμενον·

4. ὁ γὰρ μετὰ κρίσεως γινόμενος πόλεμος μεγίστων μὲν πεπλήρωται λογισμῶν, πολλὴν δὲ ἔχει καθαρότητα διανοίας, μηκέτι τῶν δαιμόνων ἐμπαιίζειν ἢ συκοφαντεῖν δυναμένων τὴν ψυχὴν· ὥσπερ γὰρ ἡ φρόνησις τὴν εὐλογον κρίσιν τῶν πραγμάτων κεκλήρωται, οὕτως ἡ διάκρισις τὰς κατὰ διάνοιαν φαντασίας πεπίστευται, ἀγίους καὶ βεβήλους καὶ καθαρούς καὶ ἀκαθάρτους διακρίνουσα λογισμούς, καὶ τέχνας δαιμόνων ἐμπαιζόντων κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον ἐμπειρικαὶ μιμουμένων αἰσθησίην τε καὶ μνήμην πρὸς ἀπάτην ψυχῆς λογικῆς σπευδούσης εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ·

5. ὅθεν ἀναγκαιότατον τὸν ταύτην στρατευόμενον τὴν στρατείαν ζητεῖν παρὰ κυρίου διάκρισιν, μηδὲν παραλιμπάνοντα τῶν συντελούντων πρὸς ὑποδοχὴν τοιοῦτου χαρίσματος· ἐστὶ δὲ ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν ταῦτα· ἐγκράτεια καὶ πραῦτης, καὶ ἀγρυπνία καὶ ἀναχώρησις, καὶ πυκναὶ προσευχαὶ κουφιζόμεναι θείων λόγων ἀναγνώσεσιν· οὐδὲν γὰρ οὕτως

то не оклевај да разговараш с браћом, или да читаш Писмо у одређено време; *немој волеџи свеџи, ниџи ишџа у свеџу* (1. Јн. 2, 15) и стражи над помислима, јер ово је отров који уништава вукове и њега демони веома презиру.

4. Када се борба води разборито, онда она бива испуњена многим помислима, но рађа и велику чистоту мисли, будући да демони више не могу исмевати и оптуживати душу. Јер, као што је практична мудрост сједињена с расуђивањем практичних ствари, тако и разборитост бдије над утисцима који се појављују у мислима, разликујући свете и несвете, чисте и нечисте помисли. Такође, према речима пророка, у разборитости се стиче искуство с триковима демона који исмевају и који истовремено опонашају перцепцију и сећање, а како би преварили разумну душу која силно тежи познању Христа.

5. Због тога свако ко узима учешће у овој борби мора тражити разборитости од Господа, не занемарујући /остале/ ствари које доприносе примању овог дара; а ове ствари су укратко: уздржање, кротост, бдење, повлачење /од света/ и непрестана молитва, подржана читањем божанских Писама – јер ништа тако не

ποιητικόν ἐστὶ καθαρᾶς προσευχῆς ὡς ἀνάγνωσις· ἡ μὲν γὰρ πρακτικὴ περιτέμνει τὰ πάθη, ἐπιθυμίαν καὶ λύπην καὶ θυμὸν περικόπτουσα, ἡ δὲ μετὰ ταύτην ἀνάγνωσις καὶ αὐτὴν φύλην τῶν νοημάτων ἀφίστησι, πρὸς τὴν ἀνειδεον καὶ θειῶδη καὶ μονοειδῆ γνώσιν αὐτὸν μεταφέρουσα, ἣν συμβολικῶς ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ταμεῖον ὠνόμασε, τὸν κρυπτὸν πατέρα δεικνύουσα.

потпомаже чисту молитву као читање. Подвизавање одсеца страсти тако што искорењује жељу, тугу и гнев; но, читање које прати подвизавање уклања чак и љубав према сликама, узносећи ум ка безобличном, божанском и једноставном познању, које Господ у Јеванђељима симболично назива *соба* (Мт. 6, 6), тиме указујући на скривеног Оца.

Превод са старосрпског:
Лазар Нешић

Примљено: 4. 8. 2015.
Одобрено: 10. 8. 2015.